
ანა მოსაშვილი
ამერიკისმცოდნეობის დოქტორანტი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ქართულ-ამერიკული პოლიტიკური და სამხედრო თანამშრომლობა 1997-2000 წწ.

1997 წელს პრეზიდენტ შევარდნაძე ვაშინგტონს ეწვია. ვიზიტის დროს პენტაგონში ხელი მოეწერა შტატებსა და საქართველოს შორის მასობრივი განადგურების იარაღის გავრცელების წინააღმდეგ ბრძოლის და, რაც მთავარია, სამხედრო და თავდაცვით სფეროში თანამშრომლობის გაღრმავების შეთანხმებას. ამ შეთანხმებით საქართველოსთვის შესაძლებელი გახდა საფრთხის შემცველი პროგრამის გამოყენებაც, რაც, ასევე, იყო ამერიკული დახმარების ნაწილი. შეერთებული შტატები მზად იყო პარტნიორი ქვეყნისთვის გაუზიარებინა გამოცდილება ბირთვული, ქიმიური, ბიოლოგიური და მათთან დაკავშირებული ტექნოლოგიების გაუვრცელებლობის საკითხში. ამ მიზნით, ამერიკული მხარე დააფინანსებდა სპეციალისტებსა და შესაბამის ლაბორატორიებს. სწორედ, რომ ეს შეთანხმება დაედო საფუძვლად ლუგარის ლაბორატორიას საქართველოში.

1997 წელს ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტმა ბილ ქლინტონმა გამოსცა შემდეგი ბრძანება, რომ საქართველოს უსაფრთხოების სფეროში ამერიკულ მხარეს მაქსიმალური დახმარება აღმოეჩინა (სსა, დოკ. 1299).

1998 წლისთვის საქართველოსა და ამერიკის შეერთებული შტატების თანამშრომლობა შემდეგ პროექტებს მოიცავდა: პროგრამები უსაფრთხოების სფეროში, რომელიც ხორციელდებოდა შტატების სახელმწიფო დეპარტამენტისა და აშშ-ის თავდაცვისა და უსაფრთხოების დახმარების სააგენტოს მიერ; ჩრდილო-ატლანტიკურ ალიანსთან ერთად „პარტნიორობა მშვიდობისთვის“ პროგრამით გათვალისწინებულ სამშვიდობო, სამძებრო-სამაშველო და ჰუმანიტარულ ოპერაციებში მონაწილეობას (სსა, დოკ. 2030).

1997-1998 წლებში საერთაშორისო სამხედრო დაფინანსების კუთხით საქართველოს

გამოეყო 1.6 მილიონი დოლარი. ქართული მხარე იმედოვნებდა, რომ საერთაშორისო სამხედრო დაფინანსების წყალობით თანამედროვე თავდაცვითი ძალების შექმნაში მნიშვნელოვან ცვლილებებს შეიტანდა. ქართულ-ამერიკული პარტნიორობა საერთაშორისო სამხედრო სწავლებისა და წვრთნების სახითაც აქტიურად მიმდინარეობდა. ამის დასტური იყო ქართველი ოფიცრების სწავლა ამერიკის შეერთებულ შტატებში. გარდა ამისა, გაერთიანებულ სამხედრო აკადემიასა და სასაზღვრო ჯარების სასწავლო ცენტრში მოეწყო ინგლისური ენის ლაბორატორიები. საქართველოსთვის ხელმისაწვდომი გახდა საფრთხის ერთობლივი შემცირების დახმარება, რომელიც ფინანსდებოდა ამერიკის შეერთებული შტატების თავდაცვის სამინისტროს მიერ (სსა, დოკ. 2030).

საქართველოს მთავრობამ 1998-1999 წლებში შეიმუშავა „თავდაცვის რესურსების მართვის სწავლების“ და „თავდაცვის დაგეგმარებისა და მართვის ურთიერთგაცვლის“ პროგრამები, რომლებიც ფინანსდებოდა ამერიკის შეერთებული შტატების მიერ. აღნიშნული თავდაცვითი პროგრამების წყალობით ქართული მხარე გაეცნობოდა ამერიკულ სამხედრო მეთოდებს, თავდაცვის დაგეგმვისა და დაფინანსების სისტემის თავისებურებებს, რომლებიც შესაბამისობაში იყო ჩრდილო-ატლანტიკურ ალიანსში გამოყენებულ საშუალებებთან (სსა, დოკ. 2070). ვფიქრობთ, ზემოხსენებული თანამშრომლობა უმნიშვნელოვანესი იყო ჩრდილო-ატლანტიკურ ალიანსში საქართველოს გასაწევრიანებლად მომზადების პროცესში.

1998 წლის 24 მარტს საქართველოს თავდაცვის სამინისტროსა და ამერიკის შეერთებული შტატების თავდაცვის უწყებას შორის ხელი მოეწერა თანამშრომლობის გეგმას, რომელიც მოიცავდა შემდეგ ორმხრივ ღონისძიებებს:

1. აშშ-ის თავდაცვის მდივნის თანაშემწის ვიზიტი საქართველოში სტრატეგიისა და საფრთხის შემცირების საკითხში თანამშრომლობის შეთანხმებული გეგმის განხორციელების ხელშეწყობის მიზნით;
2. უსაფრთხოების საკითხებზე ამერიკის შეერთებულ შტატებსა და საქართველოს შეიარაღებაზე კონტროლისა და რეგიონული უსაფრთხოების უწყებათაშორის ორმხრივი დიალოგის ფარგლებში კონსულტაციებისა და დისკუსიების გაგრძელება;

---

3. საგარეო სამხედრო დაფინანსებისა და საერთაშორისო სამხედრო განათლებისა და წვრთნის პროგრამით გათვალისწინებული შეთანხმებული ღონისძიებების განხორციელება;

4. ამერიკის შეერთებული შტატების თავდაცვის დეპარტამენტის ფინანსური დახმარების გამოყოფა საქართველოსთვის პროგრამა „პარტნიორობა მშვიდობისთვის“ ღონისძიებებში მონაწილეობისთვის და ინდივიდუალური პარტნიორობის გეგმის შესასრულებლად;

5. საქართველოს ჩართულობა თავდაცვის რესურსების მართვის სწავლების და თავდაცვის დაგეგმარებისა და მართვის ურთიერთგაცვლის ფორმატში;

6. რეალობის ჩამოყალიბება და აზრთა გაცვლა სახელმწიფოს მართვის საკითხებში. ამ მიზნით, 1998 წელს საქართველოში ამერიკული დელეგაციის ვიზიტი;

7. ყველა იმ გეგმის განხორციელება, რომლებიც შედიოდა 1998 წლის თანამშრომლობის ხელშეკრულებაში და შეთანხმებული იყო საქართველოს თავდაცვის სამინისტროსა და ამერიკის შეერთებული შტატების გაერთიანებულ შტაბებს შორის.

1998 წლის 24-26 მარტს საქართველოს თავდაცვის მინისტრი გენერალ-ლეიტენანტი ვარდიკო ნადიბაიძე ამერიკის შეერთებულ შტატებს ესტუმრა. ის შეხვდა აშშ-ის თავდაცვის მდივანს, ბ-ნ უილიამ კოენს. 1998 წლის 3 აპრილს საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარე ზურაბ ჟვანია ამერიკის შეერთებულ შტატებში შეხვდა აშშ-ის თავდაცვის მდივანს, ბ-ნ უილიამ კოენს, მდივნის პირველ მოადგილეს, ბ-ნ ჯონ ჰემრის და მდივნის მოადგილეს, ბ-ნ ედუარდ უორნერს (სსა, დოკ. 2074). ზურაბ ჟვანიამ ისაუბრა საქართველოსთვის სამხედრო საერთაშორისო სწავლებისა და წვრთნის პროგრამებისა და ქართველი სამხედროების აშშ-ში სასწავლებლად გაგზავნის მნიშვნელობაზე (სსა, დოკ. 2074).

1998 წლის 23 ივლისს ამერიკის შეერთებული შტატების თავდაცვის უწყების გაერთიანებული კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილეს, გენერალ ჯოზეფ რალსტონს საქართველოს თავდაცვის მინისტრი, გენერალ-მაიორი დავით თევზაძე შეხვდა. მხარეებმა განიხილეს საქართველოში მიმდინარე სამხედრო და პოლიტიკური რეფორმები. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ამერიკელმა გენერალმა მაღალი შეფასება

მისცა საქართველოს მონაწილეობას ჩრდილო-ატლანტიკური ალიანსის პროგრამაში „პარტნიორობა მშვიდობისათვის“. მხარეებმა, ასევე, განიხილეს რეგიონალური პარტნიორობა საქართველო-თურქეთს შორის (სსა, დოკ. 2386).

ნათელია, რომ ქართულ-ამერიკული თანამშრომლობის უდიდეს ნაწილს 1997-2002 წლებში სამხედრო სფეროში თანამშრომლობა და 1994 წლიდან დაწყებული ჩრდილო-ატლანტიკური ალიანსის პროგრამა „პარტნიორობა მშვიდობისათვის“ შეადგენდა. თუმცა, ქართულ პოლიტიკაში აღმასრულებელ ხელისუფლებაში იყვნენ პირებიც, რომლებიც პირდაპირ თუ ირიბად საქართველოს დაახლოებას დასავლეთთან ხელს უშლიდნენ. მაგალითად, 1994 წელს, მას შემდეგ, რაც საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს ხელმძღვანელი ვარდიკო ნადიბაიძე კი გახდა, რომელიც წარსულში რუსული არმიის გენერალიც იყო. მიუხედავად იმისა, რომ ნადიბაიძე შტატებთან თანამშრომლობდა, მისი მმართველობის პერიოდში საქართველოს თავდაცვის სისტემა კრიზისულ ვითარებაში ჩავარდა და მისი საყოველთაოდ ცნობილი, კრემლის მიმართ პირადი სიმპატიების გამო ჩრდილო-ატლანტიკური ალიანსთან ეფექტური თანამშრომლობა გარკვეული დონით შეფერხდა კიდევ, რაც საქართველოს დასავლეთთან დაახლოებაზე ბუნებრივია უარყოფითად აისახებოდა წლების განმავლობაში. მის მიმართ დროთა განმავლობაში კრიტიკამ იმატა და ნათელი იყო, რომ ქვეყნის ერთ-ერთი მთავარი უწყების ხელმძღვანელი არჩეულ საგარეო კურსს არ ეთანხმებოდა. ცნობილია, რომ თავდაცვის მინისტრი დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის სამხედრო ბლოკად გარდაქმნას ემხრობოდა. საბოლოოდ, 1998 წლის აპრილში ვარდიკო ნადიბაიძე თანამდებობიდან მოხსნეს. საბედნიეროდ, საქართველოს ხელისუფლებაში პროდასავლურმა აზრმა გაიმარჯვა, რომელიც საჭიროდ თვლიდა, საქართველოს დაახლოებას დასავლეთთან. ქართულ-ამერიკული ორმხრივი ურთიერთობები კი თავდაცვის სფეროში მომდევნო წლებში ეფექტურად გაგრძელდა და გაღრმავდა.

მაგალითად, 2000 წელს ედუარდ შევარდნაძე აშშ-ის თავდაცვის მდივან დონალდ რამსფელდს პირველად შეხვდა. პრეზიდენტი იხსენებდა, რომ მისი წინამორბედისგან - უილიამ კოენისგან განსხვავებით, რამსფელდთან შეხვედრამ ნაყოფიერად ჩაიარა და

მალე საქართველოში ორმოცდაათი ამერიკელი სამხედრო სპეციალისტი ჩამოვიდა (შევარდნაძე, 2006:331).

2000 წლის 22 ივნისს საქართველოს ეწვია შტატების თავდაცვის მდივნის თანამემწე, ბატონი ვორნერი. ვიზიტის ფარგლებში ხელი მოეწერა დოკუმენტს „თავდაცვის სფეროსთან დაკავშირებული გარემოს დაცვის საკითხებში თანამშრომლობის შესახებ“, რომელიც ითვალისწინებდა ორი ქვეყნის ერთობლივ საქმიანობას ისეთ მნიშვნელოვან პროგრამაში, როგორც იყო „პარტნიორობა მშვიდობისთვის“. 2000 წელს შტატები საქართველოში საჰაერო სივრცის მართვის არსებული სისტემის შესაძლებლობების შესწავლით იყო დაინტერესებული. ვაშინგტონი აქტიურად მუშაობდა მისი მოდერნიზაციის პერსპექტივების დადგენაზე. 2000 წელს ამერიკის შეერთებული შტატების მთავრობამ საქართველოს სახელმწიფო საზღვრის დაცვის დეპარტამენტს უსასყიდლოდ გადასცა სანაპირო დაცვის 82 ფუტის სიგრძის საპატრულო კატარდა „პოინტ ბეი“ (სსა, დოკ. 2499). 2000 წლის 9 თებერვალს, შტატებში, ქართულ და ამერიკულ მხარეებს შორის გაიმართა მორიგი შეხვედრა საქართველოში „საჰაერო უსაფრთხოების ინიციატივის“ პროგრამის განხორციელებასთან დაკავშირებით. ამერიკელების მიზანი პარტნიორი ქვეყნის საჰაერო სივრცის შესწავლა და მოდერნიზაციის პერსპექტივების დადგენა იყო (სსა,დოკ.2385).

ვთვლით, რომ ამერიკული მხარე მკაფიოდ აანალიზებდა რეგიონში მიმდინარე რთულ პროცესებს და საქართველოს უსაფრთხოებისთვის აუცილებელ ორმხრივი თანამშრომლობის პროგრამებსაც. გარდა ამისა, საქართველოს საჰაერო სივრცის და საზღვრის დაცვის სფეროში ამერიკულ მხარესთან თანამშრომლობა სუვერენიტეტის გასაძლიერებლად უმნიშვნელოვანესი იყო. თავის მხრივ, ალიანსის არაწევრი ქვეყნის მჭიდრო სამხედრო კოორდინაცია დასავლელ პარტნიორებთან, ისეთი რთულ ვითარებაში მყოფი ქვეყნისთვის, როგორც საქართველოა, ეროვნული ინტერესების სფეროს მნიშვნელოვან ნაწილს წარმოადგენდა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- 1, შევარდნაძე, 2006: შევარდნაძე ე., ფიქრი წარსულსა და მომავალზე, „პალიტრა L“, თბ., 2006.
2. სსა, დოკ. 1299: ქართულ-ამერიკული პოლიტიკურ-სამხედრო ურთიერთობები 1992-1999 წწ. საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრო, ამერიკის დეპარტამენტი, ფონდი N1206, საქმე 2, დოკუმენტი 1299.
- 3 სსა, დოკ. 2385: ქართულ-ამერიკული პოლიტიკურ-სამხედრო ურთიერთობები 1995-2000 წწ. საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრო, ამერიკის დეპარტამენტი, ფონდი N1206, საქმე 2, დოკუმენტი 2385.
4. სსა, დოკ. 2030: ქართულ-ამერიკული პოლიტიკურ-სამხედრო ურთიერთობები 1992-1999 წწ. საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრო, ამერიკის დეპარტამენტი, ფონდი N1206, საქმე 2, დოკუმენტი 2030.
5. სსა, დოკ. 2386: ქართულ-ამერიკული პოლიტიკურ-სამხედრო ურთიერთობები 1995-2000 წწ. საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრო, ამერიკის დეპარტამენტი, ფონდი N1206, საქმე 2, დოკუმენტი 2386.
6. სსა, დოკ. 2070: ქართულ-ამერიკული პოლიტიკურ-სამხედრო ურთიერთობები 1992-1999 წწ. საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრო, ამერიკის დეპარტამენტი, ფონდი N1206, საქმე 2, დოკუმენტი 2070.
7. სსა, დოკ. 2074: ქართულ-ამერიკული პოლიტიკურ-სამხედრო ურთიერთობები 1992-1999 წწ. საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრო, ამერიკის დეპარტამენტი, ფონდი N1206, საქმე 2, დოკუმენტი 2074.
8. სსა, დოკ. 2499: ქართულ-ამერიკული პოლიტიკურ-სამხედრო ურთიერთობები 1995-2000 წწ. საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრო, ამერიკის დეპარტამენტი, ფონდი N1206, საქმე 2, დოკუმენტი 2499.

Ana Mosashvili
Phd Student, American Studies
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Georgian- American Political and Military Cooperation in 1997-2000

Summary

On the basis of important, various and interesting literature, the author tries to answer to the issues: what political results were brought about the U.S. diplomacy in 1997-2000. The goals of my thesis are to show the U.S.'s diplomatic assistance after the USSR fall and point out American interests in Georgia during Bill Clinton's presidency. I will try to show the answer to the issues: what political results were brought about the U.S. diplomacy in 1997-2000. The aim of the work is to promote, answer, and value the United States military policy toward Georgia after the USSR collapse and show the peculiarities that made American-Georgian partnership strategic in the south Caucasus. My aim is to analyze the new American military and political policy toward South Caucasus region and Georgia. The main result of the thesis as well as the actuality is expressed in its innovation as it the one of the first attempt to research relationship between the U.S. and Georgia in XX century.